

Reformer för stärkt konkurrenskraft

EN REFORMAGENDA FÖR NÄSTA MANDATPERIOD
JUNI 2022

Innehåll

Från krishantering till långsiktigt ansvarstagande	2
Tolv prioriterade reformområden kommande mandatperiod	5
1. Fokusera på näringslivets kompetens- och kunskapsförsörjning	5
2. Leveranssäker och konkurrenskraftig elförsörjning i hela landet	8
3. Minska regelbördan	10
4. Halvera handläggningstiden och företagens kostnader för miljötillstånd	12
5. Bättre incitament till effektivisering inom offentlig sektor	15
6. Främja den konstruktiva kraft som näringslivet bidrar med i klimatomställningen	18
7. Stärk Sveriges röst i EU	20
8. Säkra förutsättningarna för frihandeln	21
9. Skatte- och ersättningssystem för fler jobb och mer investeringar	23
10. Minska företagens utsatthet för brottslighet och otrygghet	28
11. Framtidssäkra transportinfrastrukturen	30
12. Accelerera digitaliseringen	31
Slutsatser – våra tre viktigaste budskap	33
1. Låt företagen leda omställningen till ett hållbart samhälle	33
2. Säkra infrastrukturen – både den fysiska och digitala	33
3. Reformer för fler i arbete och mer investeringar	34

Från krishantering till långsiktigt ansvarstagande

I början av 1990-talet befann sig Sverige vid vägs ände. En rad olika ekonomisk-politiska missgrepp under de föregående två decennierna hade lett landet in i en djup kris med hög arbetslöshet och en skenande statsskuld. Politiken behövde reformeras, men det behövdes också en ny politisk kultur och reformerade institutionella ramverk som främjade politisk långsiktighet.

Under krisen på 1990-talet infördes därför en lång rad institutionella reformer för att minska risken för politisk kortsiktighet. Dessa institutioner har, tillsammans med andra strukturreformer, lett till att Sverige idag har bland Europas mest stabila statsfinanser.

Bakom allt detta har det funnits en förmåga att finna bred konsensus, vilket gjort det möjligt att fatta långsiktigt riktiga beslut i stället för att slösa energi på kortsiktiga hafsverk. Detta utgör en trygghet i oroliga tider och erbjuder en möjlighet att navigera sig ur kriser genom strukturreformer och investeringar som gör Sverige starkare på sikt.

Samtidigt finns det tecken på att insikterna från 1990-talskrisen och tidigare decenniers misslyckande håller på att vittra bort. Långsiktighetens institutionella ramverk rundas allt oftare och alltmer lättvindigt. Beslutsfattare väljer nu att genomföra åtgärder som ger kortsiktiga politiska vinster på bekostnad av långsiktighet och förutsägbarhet.

Om kortsiktigheten fortsätter att prioriteras riskerar Sverige att ackumulera en strukturpolitisk skuld som kommer att bli svår att hantera. Detta är något som absolut bör undvikas i en tid som präglas av såväl säkerhetspolitisk som ekonomisk osäkerhet, i en tid där vi har att hantera stigande räntor och inflation, i en tid där den långsiktiga råvaruförsörjningen och den fria handeln inte kan tas för givna.

På samma sätt som det har blivit uppenbart att säkerhets- och försvarspolitiken måste bli långsiktig, behöver Sverige återerövra det långsiktiga perspektivet i den ekonomiska politiken. Detta är särskilt viktigt eftersom politiken dominerats av krishantering under pandemin och kriget i Ukraina.

Den akuta krishanteringen under pandemin har lett till att extra ändringsbudgetar har blivit ett accepterat förfarande. Hittills har fler än tjugo sådana lagts fram av regeringen. I den exceptionella situationen var det både en nödvändig och en riktig politik, men det får inte etableras som den nya normen. Såväl beslutsfattare som väljare vet nu att det går att runda det finanspolitiska ramverket för att bekosta olika kortsiktiga utgiftsökningar. Risken blir då uppenbar att det etableras en ny praxis där det förväntas att politiker ska stå till buds med tillfälliga utbetalningar till olika grupper i samhället.

Det finns flera varnande exempel. De växande kostnaderna för elektricitet och drivmedel, till del uppdrivna av svenska skatter men också av den internationella oron som förvärrats av Rysslands aggressionskrig mot Ukraina, har lett fram till beslut om kontantersättningar till svenska hushåll. Närheten till valdagen har här uppenbart spelat en roll för aptiten att ställa ut nya löften, exempelvis på pensionsområdet. Den kortsiktiga taktiken att mildra symptomen behöver ersättas av en långsiktig strategi för att hantera de underliggande orsakerna.

Oavsett vilken regering vi har efter nästa val kommer den att behöva återuppbygga förtroendet för det finanspolitiska ramverket och bedriva en mer långsiktig ekonomisk politik. Det är en svår, men en avgörande uppgift. En av insikterna från åttiotalet var att budgetprocessens slapphet försvårade nödvändiga prioriteringar, vilket drev på inflationen. I grunden berodde det på att budgetprocessen inte förmådde att tygla kortsiktiga politiska krav på utgiftsökningar.

Nästa regering behöver komma tillbaka till att begreppet reform inte ska tolkas synonymt med utgiftsökning. Framtida riktiga reformer måste bygga på insikten att företagen är nyckeln, och politiken skapar möjligheter. Näringslivet behöver stabila förutsättningar för att det ska vara möjligt att genomföra de stora, långsiktiga investeringar som ska hantera samhällets svåraste utmaningar. Detta gäller särskilt när det kommer till att genomföra den gröna omställningen och att säkra vår konkurrenskraft i en hårdnande och föränderlig global konkurrens.

Det finns ett stort behov av strukturreformer som leder till att fler arbetar och som gör det enklare och mer lönsamt att driva företag. Företag ska inte behöva hämmas av risken att utsättas för brott. Tillståndprocesser som sinkar investeringar behöver ses över, tillgång till ren elektricitet behöver säkerställas och kvaliteten i utbildningssystemet behöver höjas.

En effektivare offentlig sektor är nyckeln till att tillfredsställa en ökad efterfrågan utan att skattetrycket måste stiga. Mer än hälften av all lagstiftning kommer från EU; därför måste vi säkerställa att den gynnar företagande. Kontinuerliga regel-förenklingar ska vara en naturlig del av det politiska arbetet. Behovet av att skapa ett mer robust samhälle med omfattande ekonomiska satsningar på totalförsvaret, accentuerar än mer behovet av att prioritera inom statens budget.

Det var kortsiktigheten i politiken under 1970- och 80-talen som lade grunden till nittiotalskrisen. Det är därför dags att lämna kvartalspolitiken bakom sig. Om politiken samlar sig till långsiktighet vet vi att det kommer att tjäna hela Sverige väl.

Detta underlag beskriver de viktigaste reformerna som bör genomföras under nästa mandatperiod utifrån ett brett näringslivsperspektiv. Våra tolv reformområden är:

1. Fokusera på näringslivets kompetens- och kunskapsförsörjning.
2. Leverenssäker och konkurrenskraftig elförsörjning i hela landet.
3. Minska regelbördan.
4. Halvera handläggningstiden och företagens kostnader för miljötillstånd.
5. Bättre incitament till effektivisering inom offentlig sektor.
6. Främja den konstruktiva kraft som näringslivet bidrar med i klimatomställningen.
7. Stärk Sveriges röst i EU.
8. Säkra förutsättningarna för frihandeln.
9. Skatte- och ersättningssystem för fler jobb och mer investeringar.
10. Minska företagens utsatthet för brottslighet och otrygghet.
11. Framtidssäkra transportinfrastrukturen.
12. Accelerera digitaliseringen.

Tolv prioriterade reformområden kommande mandatperiod

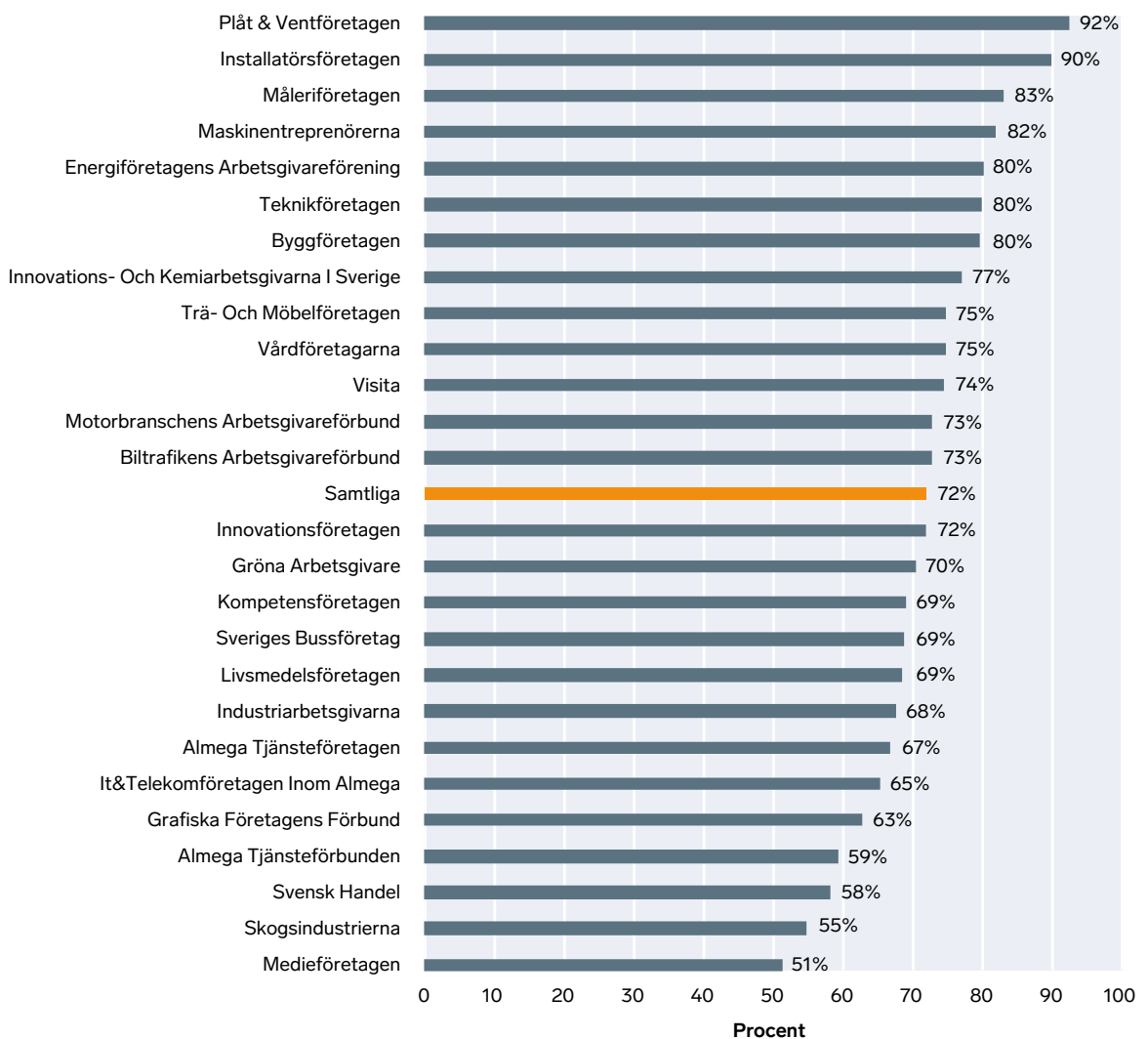
Svenskt Näringsliv har identifierat följande reformområden som en nytilträd regering bör prioritera kommande mandatperiod. Ordningsföljden innebär ingen inbördes prioriteringsordning.

1. Fokusera på näringslivets kompetens- och kunskapsförsörjning

Företagens möjligheter att hitta medarbetare med rätt kompetens vid rätt tid är avgörande för det svenska näringslivets konkurrenskraft. Under en följd av år har det blivit allt svårare att rekrytera medarbetare och kompetensförsörjningen har utvecklats till en av företagens allra största utmaningar.

Enligt Svenskt Näringslivs rekryteringsenkät, som genomförs vartannat, år är det nu nästan tre av tio rekryteringsförsök (28 procent) som misslyckas helt. Rekryterings-svårigheterna i de olika branscherna i framgår av figur 1. I genomsnitt anger sju av tio företag (72 procent) att det är svårt att rekrytera medarbetare.¹

¹ Svenskt Näringsliv (2022), Växande rekryteringshinder ett allt större problem, Rekryteringsenkäten 2021/2022.

Figur 1. Rekryteringssvårigheter bland företag inom Svenskt Näringslivs medlemsorganisationer

Källa: Svenskt Näringslivs rekryteringsenkät.

Näringslivets kompetensbehov behöver i högre grad styra utbildningspolitiken, arbetsmarknadens funktionssätt behöver förbättras och åtgärderna inom arbetsmarknadspolitiken effektiviseras. Digitaliseringen och den gröna omställningen har också tydliggjort att utbildningssystemen bättre måste kunna svara upp mot behoven av omställning och livslångt lärande för yrkesverksamma.

Därutöver behöver hela kunskapskedjan förstärkas. Den svenska högre utbildningen håller inte måttet sett ur ett kompetensförsörjningsperspektiv. Såväl kvalitet, relevans som effektivitet behöver förbättras. Genomströmningen av studenter behöver bli snabbare.² Av särskild vikt är att varje del av utbildningssystem klarar av att ge de förkunskaper som krävs för nästa steg i det livslånga lärandet. Vi behöver särskilt:

² Svenskt Näringsliv (2022), Håller svensk högre utbildning måttet när det kommer till kvalitet och relevans.

- Påbörja en genomgripande reformering av hur den gymnasiala yrkesutbildningen, inkl yrkesvux, dimensioneras och kvalitetssäkras där branschernas makt och inflytande stärks och där attraktiviteten för utbildningarna ökar.³
- Utöka platserna på yrkeshögskolan och värna yrkeshögskolans särart.
- Utöka på kort sikt utbudet inom högskolan och yrkeshögskolan av kurser för fortbildning och vidareutbildning för yrkesverksamma. Erbjud fler kurser digitalt och på distans för ökad flexibilitet och kvalitet. Något som inte minst blir viktigt i samband med implementeringen av LAS och omställningsavtalet.
- Förtydliga i högskolelagen att utbildningen vid universitet och högskolor ska dimensioneras efter både studenternas efterfrågan och arbetslivets behov.
- Utredda en reformering av högskolans resurstilldelningssystem. Livslångt lärande bör bli ett eget verksamhetsområde med öronmärkt finansiering och ett eget regelverk. En samverkansbonus bör införas i syfte att premiera universitet och högskolor som framgångsrikt samverkar med arbetslivet.
- Införa ett nytt forskningspolitiskt mål: På tio år ska Sverige öka forskningsinvesteringarna med motsvarande en procent av BNP – där två tredjedelar av ökningen ska ske i näringslivet.
- Stärka kvalitet och relevans i den akademiska forskningen – införa en innovationspremie i forskningsfinansieringen.
- Säkerställa att regelverket för arbetskraftsinvandring fortsatt gör det möjligt för företag av olika storlek, i olika branscher och med olika kompetensbehov att snabbt rekrytera medarbetare från länder utanför EU.
- Säkerställa att reformeringen av Arbetsförmedlingen fullföljs i syfte att öka kostnadseffektiviteten i arbetsmarknadspolitiken, förbättra matchningen av arbetssökande och öka arbetskraftsutbudet.

³ Svenskt Näringsliv (2022), Framtidens yrkesutbildning – Ge branscherna makten.

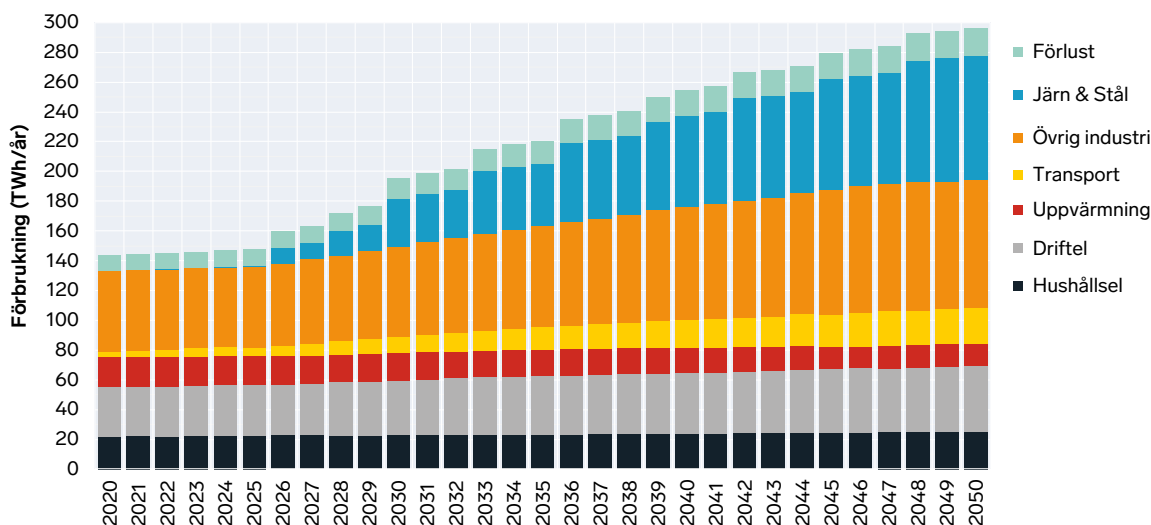
2. Leveranssäker och konkurrenskraftig elförsörjning i hela landet

En väl fungerande elförsörjning är en grundbult för Sveriges välbefinnande, en central fråga för näringslivets konkurrenskraft och avgörande i klimatomställningen.

Ska Sverige nå sitt klimatmål behöver vi fasa ut fossila bränslen och för det mesta är el det bästa alternativet. I denna utveckling är näringslivet en central aktör som behöver genomföra investeringar som saknar historiskt motstycke. Näringslivet har redan påbörjat arbetet med att fasa ut fossila bränslen men ska omställningen bli möjlig behövs mycket mer fossilfri och leveranssäker el till en konkurrenskraftig kostnad.

Ett samhälle som ska nå klimatmålen och netto noll till 2050 kommer att kräva en elanvändning på upp emot 290 TWh och elanvändningen behöver öka inom i stort sett alla av samhällets olika sektorer. Figur 2 visar att den ökade elanvändningen i hög utsträckning kommer att tillkomma inom industrin och främst järn och stål. En ökad elanvändning blir ett kvitto på att Sverige klarar att ställa om till en fossilfri ekonomi och visar på att klimatomställning kan gå hand i hand med övrig samhällsutveckling, ökad sysselsättning och växande välbefinnande.

Figur 2. Övergripande bild över elanvändande sektors utveckling för en fossilfri ekonomi

Källa: Svenskt Näringsliv (2022), Kraftsamling elförsörjning – Scenarioanalys 2050.

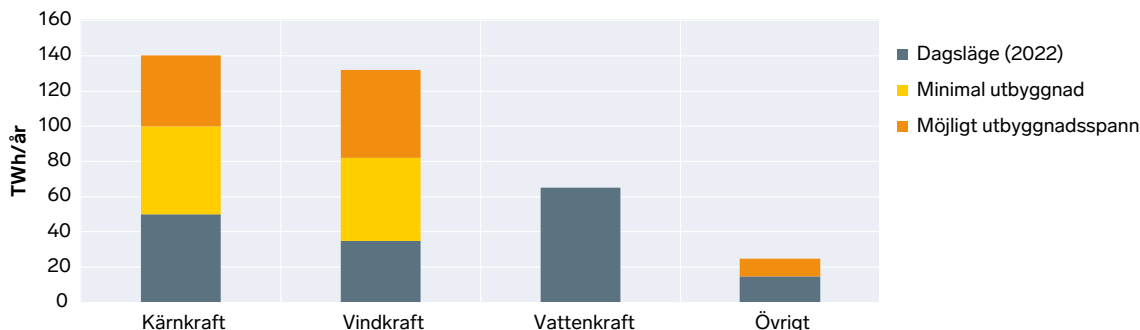
Idag består vårt kraftsystem av äldre och till stor del avskrivna planerbara kraftverk (främst vattenkraft och kärnkraft) samt landbaserad vindkraft som hittills har byggts ut till låg kostnad. För att möta en kraftigt ökad elanvändning med fossilfri och leveranssäker el till konkurrenskraftig kostnad så behöver det svenska elsystemet expandera kraftigt. Denna utveckling kommer att medföra ökade kostnader inte minst eftersom den elproduktion vi har idag börjar bli gammal och behöver bytas ut eller återinvesteras i. Detta samtidigt som det behövs byggas mycket mer helt ny elproduktion.

En konkurrenskraftig kostnad för el är avgörande för att näringslivet ska kunna klara av de investeringar som krävs för att ställa om och då är det avgörande att elsystemet möjliggör dessa investeringar och utvecklas så kostnadseffektivt som möjligt. Svenskt Näringslivs projekt Kraftsamling Elförsörjning har låtit uppdatera den långsiktiga scenarioanalys som tidigare har gjorts. Syftet har varit att undersöka hur ett kostnadseffektivt elsystem med kapacitet att leverera 290 TWh el år 2050 kan se ut. Analysen är inte en prognos över vilken kraftproduktion som kommer byggas utan tanken är att visa hur det mest kostnadseffektiva elsystemet kan se ut 2050 givet en elanvändning om 290 TWh.

Analysen visar att den politiska målsättningen om hundra procent förnybart innebär att en elanvändning på 290 TWh år 2050 kommer bli mer än femtio procent dyrare än det alternativ vi föreslår. Ett teknikneutralt elsystem kommer å andra sidan bestå till största delen av vattenkraft, vindkraft till land och kärnkraft, både livstidsförlängning av befintlig kärnkraft och byggnation av ny.

Figur 3 nedan visar på årsbasis det spann av möjliga utvecklingar för produktionskapaciteten i det svenska kraftsystemet till år 2050 som med relativt sett låga kostnader kan förse den ökade efterfrågan som följer med resan mot fossilfrihet i hela ekonomin. Det dyrare helt förnybara elsystemet innebär en större utbyggnad av elnätet och även ett större beroende av import från grannländer för att hantera perioder med lägre vindproduktion.

Figur 3. Förändring i kraftproduktion (TWh/år) för ett kostnadsoptimalt system år 2050

Källa: Svenskt Näringsliv (2022), Kraftsamling elförsörjning – Scenarioanalys 2050.

Det är tydligt att inte bara den utveckling vi ser idag är en stor utmaning för elsystemet utan även att den förändring som arbetet med klimatomställningen innebär kommer att spä på denna utmaning många gånger om. Vi behöver få till stånd politiska beslut för att säkerställa en långsiktigt leveranssäker och konkurrenskraftig elförsörjning genom att:

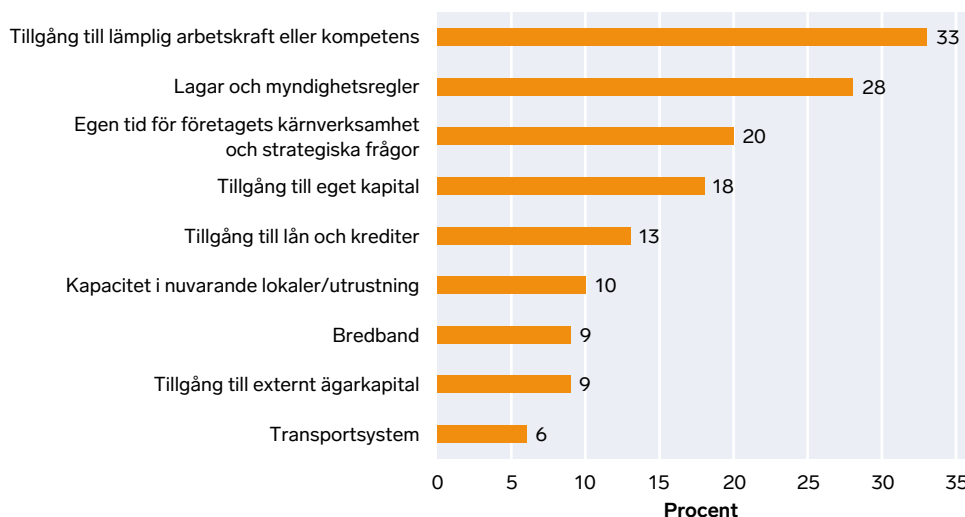
- Ändra målet för elsystemet till 100 procent fossilfritt.
- Säkerställ att existerande planerbar elproduktion kan fortsätta producera el och skapa förutsättningar för att planerbar elproduktion kan byggas i Sverige. Exempelvis kärnkraft.
- Påskynda utbyggnaden av elnäten inom landet.
- Sätt ett mål för försörjningstrygghet och leveranssäkerhet.
- Påbörja arbetet med en elmarknadsöversyn som främjar fossilfrihet, leveranssäkerhet, försörjningstrygghet och kostnadseffektivitet.

3. Minska regelbördan

En av de frågor som företagen sätter högst på dagordningen för politisk förändring är en minskad regelbörda. Vidare finns behov att säkerställa att befintliga regelverk inte hämmar teknikutveckling och innovation. Sverige behöver därför en ny politisk process som säkerställer att regelbördan för företagen minskar samt att regelkostnaden för svenska företag inte på ett avgörande sätt skiljer sig från motsvarande kostnader i andra jämförbara länder.

Tyvärr går utvecklingen åt fel håll. Under de senaste tio åren har företagens regelkostnader ökat med i genomsnitt en miljard kronor per år och uppgår nu till minst 200 miljarder kronor per år enligt en färsk undersökning från Svenskt Näringsliv.⁴ Samtidigt upplever företagen enligt Tillväxtverkets undersökning att lagar och myndighetsregler är ett stort hinder för tillväxten, se figur 4.⁵

Figur 4. Drygt vart fjärde företag anser att lagar och myndighetsregler hindrar tillväxten

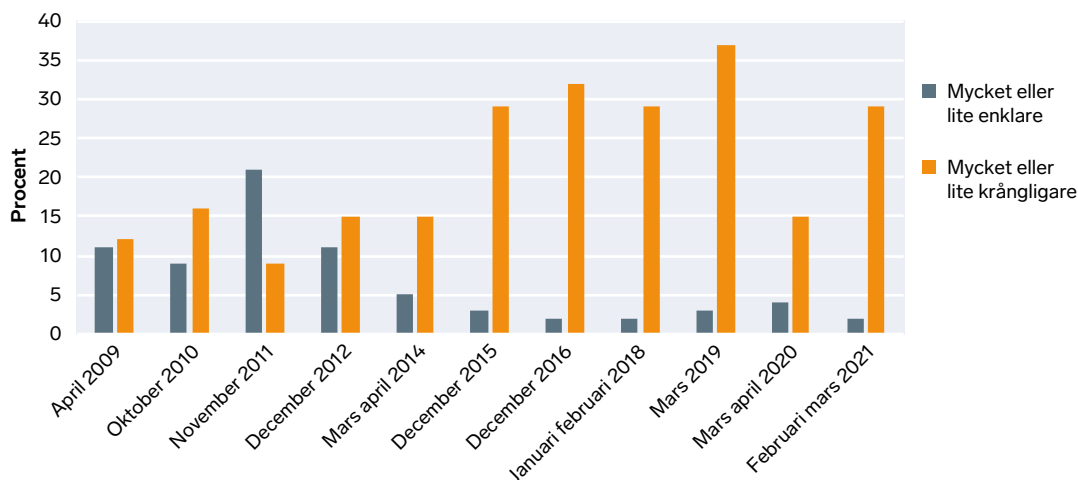
Källa: Tillväxtverket (2020), Företagens villkor och verklighet.

Näringslivets regelnämnd, NNR, har frågat svenska företagare om de upplever att det har blivit enklare eller svårare att följa statliga regler jämfört med föregående år. Under de senaste tio åren har majoriteten av de tillfrågade år för år uppgett att regelkrånglet ökat, se figur 5.⁶

⁴ Svenskt Näringsliv (2022), Lätta på regelbördan, Så kan lägre regelkostnader för företagen ge ökad tillväxt och lägre arbetslöshet.

⁵ Tillväxtverket (2020), Företagens villkor och verklighet 2020.

⁶ NNR (2021), Skops undersökning 2021 om behovet av regelförenklingar.

Figur 5. Krångligare regler över tid enligt företagen

Källa: Näringslivets Regelnämnd (2022), NNR:s SKOP-undersökning 2022 med svenska företagare.

För att vända utvecklingen och på sikt minska företagens regelkostnader behövs förändringar i hela regelkedjan, från den tidiga fasen när nya regler utreds tills att befintligt regelverk ska utvärderas. Svenskt Näringsliv föreslår därför ett sammanhållet omtag av regelförbättringsarbetet med ett tydligt politiskt ägarskap på högsta nivå. Arbetet ska följas upp med en årlig rapportering från regeringen till riksdagen. Vårt förslag till ny regelprocess kan delas upp i tre delar – reformer för att förbättra beslutsunderlagen, löpande förenklingar av det befintliga regelverket och systematiska utvärderingar.⁷

Mer specifikt behöver dessa åtgärder genomföras:

- Gör om Regelrådet till en egen myndighet och inför en rätt att återremittera bristfälliga konsekvensutredningar.
- Regeringskansliet bör i sin regelgivning omfattas av samma krav att göra konsekvensutredningar som förvaltningsmyndigheterna.
- Inför principen om en in/en ut så att för varje ny regelkostnad som påförs företagen ska motsvarande kostnad tas bort inom samma regelområde.
- Inrätta fasta beredningsgrupper vid utformandet av ny EU-lagstiftning och sluta att överimplementera EU-direktiv.
- Skärp styrningen av myndigheterna och ställ krav på att det upprättas en årlig plan för förenklingsarbetet som redovisas till Riksdag och regering.
- Regeringen bör upprätta en årlig plan för utvärdering av befintliga regelverk. Utvärderingen bör genomföras av en oberoende och självständig aktör. Visar utvärderingen att syftet med regelverket inte uppnåtts eller att kostnaderna för företagen väsentligen överstiger vad som har angetts i konsekvensutredningen ska regeln justeras eller upphöra att gälla.
- Inför principen om så kallade solnedgångsklausuler så att det vid tillkomsten av en ny regel bestäms ett datum när regeln upphör att gälla. Skulle en utvärdering visa att det finns anledning att förlänga regeln ska det vara möjligt.

⁷ Svenskt Näringsliv (2022), Lätta på regelbördan, Så kan lägre regelkostnader för företagen ge ökad tillväxt och lägre arbetslöshet.

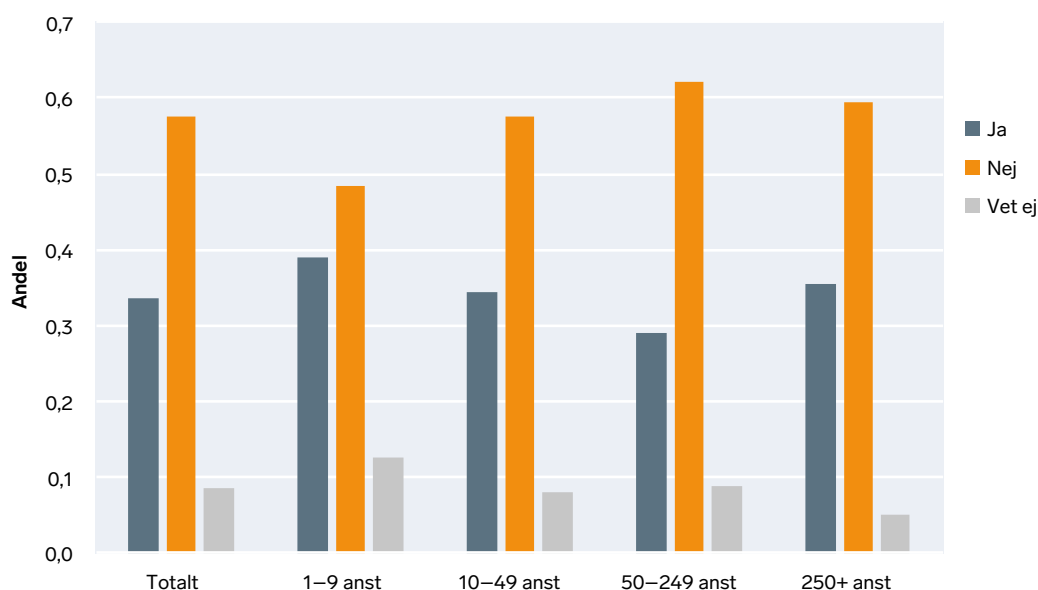
4. Halvera handläggningstiden och företagens kostnader för miljötillstånd

Många av de åtgärder som behövs för att vi ska kunna ställa om till ett cirkulärt, resurseffektivt och fossilfritt samhälle kräver massiva investeringar i framförallt industri och infrastruktur. Den typen av investeringar behöver genomgå miljöprövning.

Dagens miljöbalk innebär inte bara att tillståndsprövningar tar för lång tid – osäkerheten i processen innebär också att investeringar uteblir och den nödvändiga omställningen av industrier och samhälle försenas. Det kostar jobb och konkurrenskraft för Sverige. Lagstiftningen är så oförutsebar, krånglig och obalanserad att den behöver reformeras.

Svenskt Näringsliv har undersökt konsekvenserna av nuvarande miljöregelverk. Av de företag som har tillståndspliktig verksamhet svarade mer än vart tredje att miljöregelverket har medfört negativa konsekvenser för företagets verksamhet, se figur 6.⁸ Dessa konsekvenser har påverkat investeringar, innovation eller annan typ av utveckling. Andelen påverkade företag är högst för de minsta företagen.

Figur 6. Har miljöregelverket haft negativa konsekvenser för företaget avssende investeringar, utveckling/innovation eller andras verksamhetsförändringar?

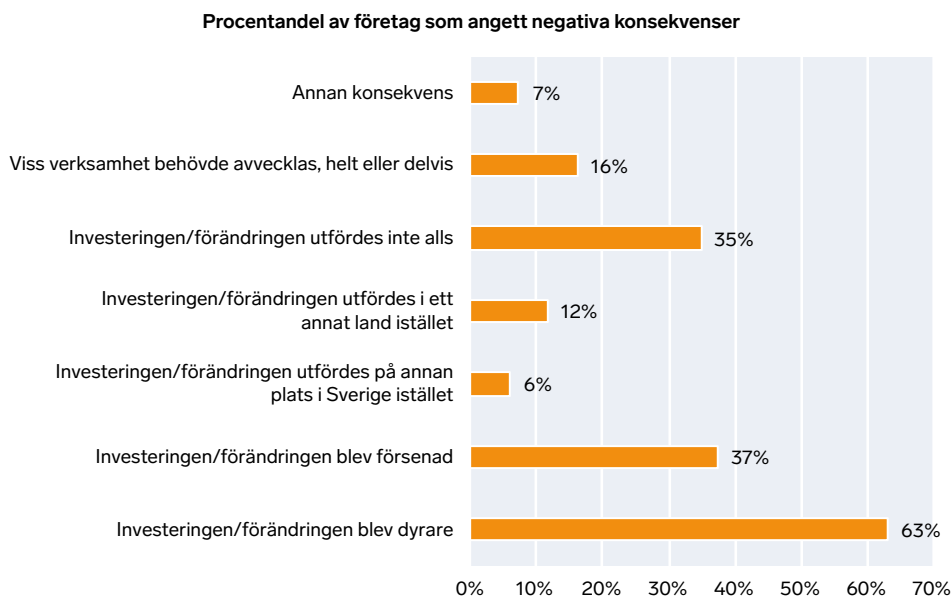
Källa: Svensk Näringsliv (2021), 50 miljarder och företag som försvann – Resultat av krångliga och oförutsägbara miljötillståndprocesser.

Den klart största negativa effekten av de långa, komplicerade och oförutsägbara miljöprövningarna är att investerings- eller utvecklingsprojektet har blivit dyrare. Närmare två tredjedelar av de företag som upplever negativa konsekvenser av tillståndprocesser uppger att en effekt har blivit kostnadsökningar, se figur 7.

⁸ Svensk Näringsliv (2021), 50 miljarder och företag som försvann – Resultatet av krångliga och oförutsebara miljötillståndprocesser.

Hela 37 procent av företagen anser att de leder till förseningar. 35 procent uppger att en planerad investering inte alls blev av och ytterligare 12 procent att investeringen i stället skedde i något annat land. Det innebär att nästan vartannat företag har sett investeringar gå Sverige förbi. Ytterligare omkring vart sjätte företag uppger att en effekt är att viss verksamhet måste avvecklas.

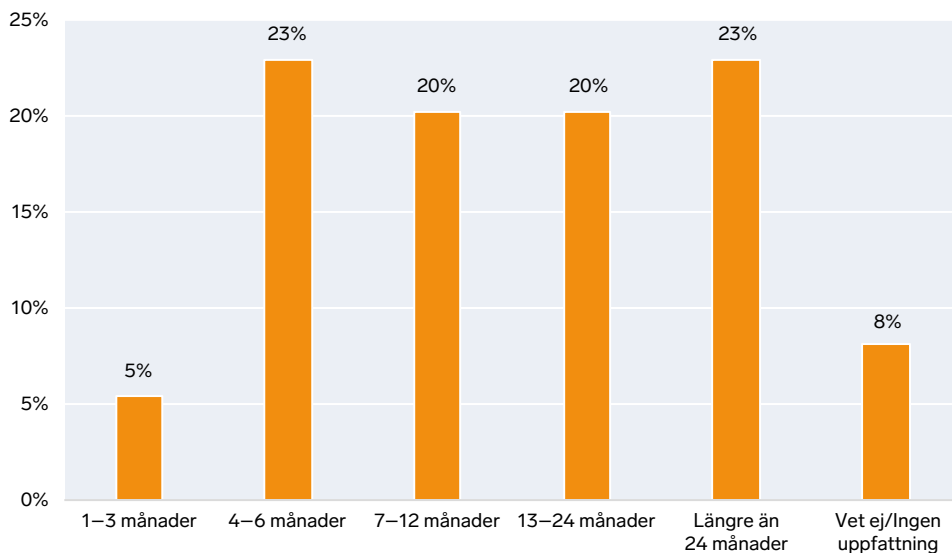
Figur 7. Vilka negativa konsekvenser har miljöregelverket haft för ditt företag?

Källa: Svensk Näringsliv (2021), 50 miljarder och företag som försvann – Resultat av krångliga och oförutsägbara miljötillståndsprocess.

De förseningar som har drabbat företagen är över lag långa. Av de företag som drabbats av förseningar ligger förseningen på minst ett år, och i vart fjärde fall på minst två år, se figur 8. Detta innebär givetvis betydande extra kostnader, men kanske framför allt att den marknadsbedömning som beslutet byggde på hinner bli överspelad och utgör en uppenbar risk att konkurrenterna hinner ta marknaden.

Figur 8. Uppskattning av längden på förseningen på grund av miljöregelverket

Källa: Svensk Näringsliv (2021), 50 miljarder och företag som försvann – Resultat av krångliga och oförutsägbara miljötillståndsprocesser.

Enligt Svenskt Näringslivs beräkningar uppgår kostnadsökningen på grund av dagens miljöregelverk till 10–15 miljarder kronor per år.⁹

Kostnadsökningen kan jämföras med de årliga investeringarna i företagen som grovt kan beräknas till cirka 30 miljarder kronor. Det innebär i sin tur att de drabbade företagens investeringar utan dessa kostnader skulle ha kunnat öka sina årliga investeringar men omkring en tredjedel – allt annat lika.

Krångliga processer påverkar också möjligheterna att attrahera utländska investeringar till Sverige. Det är av naturliga skäl svårt att uppskatta effekterna av det krångliga systemet. Man kan dock utgå från en internationell studie som har gjorts om olika länders attraktivitet som investeringsland.

De senaste åren har det tillsatts flera utredningar för att adressera problemen. Hittills har dock resultaten varit klena. Därför krävs att den kommande regeringen efter valet så snabbt som möjligt, dels genomför en rad konkreta åtgärder, dels genomför en översyn av miljöbalken.¹⁰

Åtgärderna och översynen miljölagstiftningen ska bland annat innebära följande:

- Begränsa antalet verksamheter och projekt som behöver tillståndsprövas så att svensk lag motsvarar EU:s regler och lägg mer av samhällets resurser på tillsyn. Utnyttja generella föreskrifter där det är möjligt. Färre tillståndsprövar förbättrar myndigheternas möjligheter att fokusera sitt arbete och varje ärende kan hanteras snabbare.
- Gör ändringstillstånd till huvudregel vid ändring av befintliga verksamheter. Genom en avgränsning av processerna kan fokus läggas på väsentliga frågor och varje ärende hanteras snabbare.
- Begränsa antalet myndigheter som får föra talan för statens räkning och ställ högre krav på deras medverkan i processerna. Färre myndigheter ger snabbare och billigare processer.
- Inför tidsgränser i handläggningen vid domstolar och miljöprövningsdelegationer samt förstärk utredningsskyldigheten hos beslutande myndighet. Genom tidsgränser och utredningsskyldighet kan processerna fokuseras tydligare på väsentliga frågor.
- Reformera miljöbalken genom att flytta ut delar som har med verksamhetens lokalisering att göra till andra processer. Miljöprövningen kan då fokuseras på frågor om utsläpp till luft och vatten samt frågor om buller.

⁹ Svenskt Näringsliv (2021), 50 miljarder och företag som försvann – Resultatet av krångliga och oförutsebara miljötillståndsprövar.

¹⁰ Svenskt Näringsliv (2021), En miljöprövning för omställning och nya möjligheter.

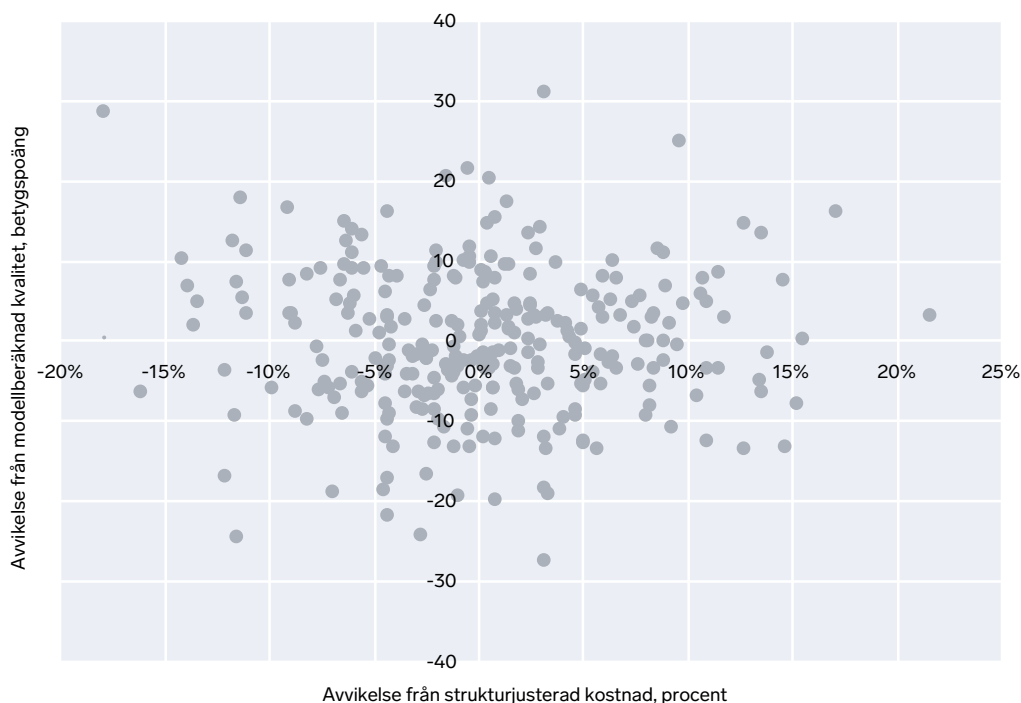
5. Bättre incitament till effektivisering inom offentlig sektor

Mot bakgrund av den demografiska utvecklingen står den offentliga sektorn inför betydande finansieringsproblem och arbetskraftsbehov i framtiden. Något som i sin tur riskerar att generera stora skattehöjningar och personalbrist i den privata sektorn. Om effektiviteten inte höjs och om personaltätheten fortsätter att öka enligt den historiska trenden kommer kommuner och regioner att behöva anställa 200 000 personer under de närmaste tio åren, enligt SKR.¹¹

Det kan jämföras med att personer i arbetsför ålder förutspås öka med bara 250 000 personer i Sverige. Med en sysselsättningsgrad på cirka 80 procent kan vi räkna med ett tillskott i sysselsättningen på 200 000. Det innebär att kommunsektorn skulle svälja all tillkommande sysselsättning. Med andra ord kommer det inte bara att bli problem med finansiering, det kommer även orsaka brist på arbetskraft, för att inte tala om brist på arbetskraft med rätt kvalifikationer.

Svenskt Näringsliv har undersökt effektiviteten i kommunernas verksamheter och finner att det inte finns något statistiskt signifikant samband mellan ökade resurser och bättre resultat. Beräkningarna har tagit hänsyn till kommunernas olika grundförutsättningar. Det tyder på att det är viktigare *hur* man handskas med sina resurser än med mängden resurser, se exempelvis figur 9.¹²

Figur 9. Resurser och resultat i grundskolan 2020

Källa: SKR och Svenskt Näringslivs beräkningar.

¹¹ Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), *Ekonomirapporten*, maj 2022.

¹² Data från SKR och Svenskt Näringslivs beräkningar.

För att analysera effektiviseringspotentialen har konsultfirman WSP och Svenskt Näringsliv räknat fram att effektiviseringspotentialen i välfärdssektorn uppgår till cirka tio procent. Tabellen nedan visar effektiviseringspotentialen uppdelad på de olika verksamheterna i miljarder kronor.¹³

Tabell 1. Effektiviseringspotential i välfärdssektorn.

Verksamhet	Miljarder kr
Förskola	7
Grundskola	8
Gymnasieskola	2
Äldreomsorg	12
IFO	5
LSS	4
Totalt	38

Källa: SKR och Svenskt Näringslivs beräkningar.

Om kommunerna kan ta till vara den stora effektiviseringspotential som finns, klaras finansieringsbehovet.

Blix och Jordahl har genom 60 empiriska studier kunnat visa att privatisering inom skola, sjukvård och äldreomsorg har lett till högre kvalitet, lägre kostnader och ökad nöjdhet bland brukare.¹⁴ Ett exempel på detta är att ju högre andel grundskoleelever som går i friskolor i en kommun, desto högre blir kunskapsresultaten för alla elever i kommunen. Resultaten beror inte på betygsinflation.

Ett annat exempel är att införandet av etableringsfrihet i primärvården har gynnat tillgängligheten för alla grupper. Det ska också nämnas att den genomsnittliga sjukfrånvaron är lägre i privat driven välfärdsverksamhet jämfört med offentlig, också när justering görs för skillnader i bakgrundsfaktorer såsom de anställdas ålder, kön, inkomst med mera.¹⁵

Det är viktigt att fokusera debatten om välfärden på hur man kan förbättra den och inte på privata aktörers eventuella vinster. Exempelvis kan man nämna att när föräldrar tillfrågades om synen på skolan, så anser nära 90 procent att problemen beror på bristande arbetsro enligt en opinionsundersökning genomförd av Demoskop.¹⁶ Förutom bristande arbetsro menar föräldrarna att lärarnas administrativa börda minskar tiden då lärarna hade kunnat lära ut kunskaper och att det råder brist på kompetenta lärare. Slutligen anser nära 80 procent av föräldrarna att debatten borde handla om vad som händer i klassrummen i stället för på vinster och valfrihet.

¹³ Svenskt Näringsliv och WSP.

¹⁴ M. Blix och Jordahl, H. (2021), *Privatizing welfare services*, Oxford University Press, Oxford.

¹⁵ Svenskt Näringsliv (2019). Socialförsäkring i förändring. Rapport.

¹⁶ Svenskt Näringsliv, *Vilka är skolans problem?*, Juni 2022.

I en analys av Sveriges Pisa-resultat 2018 – där friskolorna presterade bättre än de kommunala skolorna – framgår att studiero, mer undervisning som anpassas till elevernas förutsättningar liksom mer lärarstöd hänger samman med högre kunskaper.¹⁷ Det är slående att det som Sveriges föräldrar pekar ut som stora problem i svensk skola också är det som forskningen tydligt menar påverkar kunskaperna negativt.

Med denna bakgrund anser Svenskt Näringsliv att man bör:

- Förbättra kommunsektorns incitament att effektivisera verksamheten genom att införa ett mjukt skattestopp (kommuner som väljer att höja skatten får inte behålla hela intäktsökningen genom att statsbidragen vid en skattehöjning justeras ned) samt minska de riktade driftsbidragen (och ersätt dem med generella).
- Öka statens ansvar inom vissa områden, bl a för gemensamma standarder och finansieringen av viss digital infrastruktur, så att en snabbare digitalisering av den offentliga sektorn blir möjlig.
- Ge Riksrevisionen eller annan statlig myndighet ansvar att följa upp och utvärdera kommunernas verksamhet för att säkerställa att de lever upp till krav på kvalitet och effektivitet gentemot medborgarna.
- Minska antalet regioner och kommuner och ta utgångspunkt i tidigare förslag för strukturella reformer från Ansvarskommittén/Indelningskommittén.
- Öka tillgängligheten i vården och korta ner vårdköerna. Detta ska göras genom en vassare vårdgaranti, med väsentligt kortare garantitider och ett ökat nyttjande av effektiva privata vårdföretag. Regioner ska ha en sanktionerad skyldighet att lotsa väntande patienter till privata vårdgivare om man bedömer att garantin inte kan hållas.
- Stärk rollen för de privata företagen inom välfärden. En av styrkorna med privata företag i välfärden är att de har drivkrafter att utveckla och tillämpa kundanpassade innovationer. En ytterligare styrka med de privata företagen är att de bidrar till att utveckla och upprätthålla ett konkurrenstryck, vilket i sin tur förbättrar även kommunalt driven verksamhet.

¹⁷ Heller-Sahlgren, G (2021); Vad kan vi lära av PISA 2018. Rapport. Svenskt Näringsliv

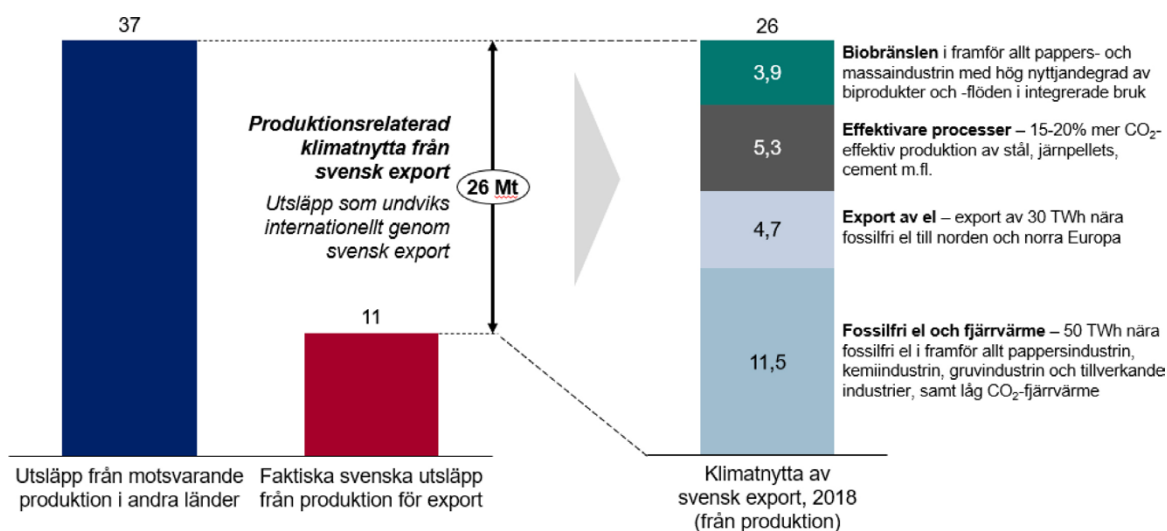
6. Främja den konstruktiva kraft som näringslivet bidrar med i klimatomställningen

Tillväxt och höga klimatambitioner behöver gå hand i hand för att möjliggöra en globalt hållbar utveckling, som tillåter en befolkningstillväxt som samtidigt lyfts ur fattigdom. Sverige ska vara ett positivt exempel på att den utvecklingen är möjlig. Svenska företag satsar stort på att investera i morgondagens teknik som ger förutsättningar för fortsatt välstånd, samtidigt som utsläppen reduceras. Det sker genom investeringar i bland annat produktion av fossilfritt stål, fossilfria varor från skogen och nya batterifabriker.

Genom att visa att hög tillväxt och klimatomställning kan förenas, kan Sverige uppmuntra länder att ställa om och bekämpa fattigdom parallellt. Men svenska företag bidrar även med lösningarna till denna förändring, bland annat genom digitala lösningar som ligger till grund för den smarta, energieffektiva och cirkulära omställningen.

De svenska företagen skapar redan idag klimatnytta på global nivå genom export av resurseffektiva produkter och tjänster, som vid sin användning minskar klimatutsläppen. Under 2018 trängde svensk varuexport undan 26 miljoner ton koldioxidutsläpp globalt – det motsvarar hälften av Sveriges samlade utsläpp, se figur 10.¹⁸

Figur 10. Svensk export tränger undan internationella utsläpp

Källa: Material Economics (2021), Klimatnyttan av svensk export.

¹⁸ Material Economics (2021) Klimatnyttan av svensk export.

Genom en framgångsrik omställning och utbyggnad av den svenska industrin, kan den siffran mer än fördubblas redan till 2040. Även svensk export av tjänster bidrar till klimatomställningen. Det samma gäller för de många svenska koncerner som har dotterbolag, filialer, butiker och fabriker runt om i världen. De sprider svenskt miljötänkande och klimatvänlig teknik men för också med sig svenska ”klimatkrav” från staten, EU och kunderna och ägarna till de länder som de är aktiva i.

Effektiva produktionsprocesser är en viktig konkurrensfördel och det finns en stor medvetenhet kring klimatfrågan hos det svenska näringslivet. Sverige har dessutom ett energisystem för el och värme med mycket små koldioxidutsläpp. Det gör att när svenska produkter exporteras till andra länder kan dessa ersätta liknande produkter med sämre klimatprestanda.

Företagen som producerar och exporterar produkter med låga utsläpp bidrar genom att maximera klimateffekterna och spridningen av smarta teknologier, material, lösningar och tjänster som behövs för att förena höga klimatambitioner och ekonomisk tillväxt över hela världen. Ett gott företagsklimat i Sverige, som tillåter både uppkomst och tillväxt av nya, innovativa verksamheter, är därför en avgörande del av en effektiv klimatpolitik. Som en del av ett konkurrenskraftigt EU, som handlar med omvärlden, kan exporten därför bidra till klimatomställningen på flera plan.

Möjligheten för svenska företag att exportera sin klimatnytta förutsätter att de är konkurrenskraftiga på den internationella marknaden. Att ställa om processer och utveckla nya smarta tjänster, tekniska lösningar och produkter kräver innovationskraft och resurser. Konkurrentkraften måste finnas hela vägen under klimatarbetet och transformationsfasen för att satsningar och investeringar ska kunna ske. Bara lönsamma företag har förmågan att göra de investeringar som krävs för att ställa om. För internationellt konkurrensutsatta branscher är det särskilt viktigt att svensk klimatpolitik utvecklas med hänsyn tagen till utvecklingen globalt:

- Verka för att samtliga EU:s medlemsstater får som mål att nå nettonoll utsläpp 2050 och att fler marknader globalt inför prissättningsmekanismer på utsläpp av koldioxid.
- Säkerställ att internationellt konkurrensutsatt industri ges ett fullgott skydd mot koldioxidläckage så att svenska och europeiska utsläppsminskningar inte ersätts av höjda utsläpp i tredje land.
- Lägg till exporten som en faktor både i utvärderingen av hur Sverige når klimatmålen och i utvecklingen av klimatpolitiken. Svenska företag skapar betydande klimatnytta genom exporten redan idag men måste ges förutsättningar att öka sin verksamhet.
- Lyft det svenska näringslivets drivkraft i och möjlighet att bidra till omställning till en cirkulär ekonomi och behovet av politiska reformer för att främja denna utveckling.

7. Stärk Sveriges röst i EU

Ett konkurrenskraftigt EU är helt avgörande för svensk ekonomi och våra svenska företags möjligheter att etablera sig och växa. Mer än hälften av all lagstiftning i Sverige har sitt ursprung i EU. Det är därför avgörande att Sverige är aktivt när nya EU-initiativ tas fram – med gedigen kunskap om hur olika förslag på lagstiftning kommer påverka vår svenska konkurrenskraft. Tidiga samråd med näringslivet är därför avgörande för att i rätt skede av EU:s beslutsprocesser få en bild över hur kommande lagförslag kommer påverka Sverige och näringslivets konkurrenskraft.

Sveriges röst behöver därför:

- Höjas tidigare. Det räcker inte att säga nej till förslag i ett slutskede. Att tidigt identifiera för Sverige och näringslivet viktiga frågor, göra inspel innan processer låser sig och lägga alternativa skrivningar och förslag medan det är möjligt, är nyckeln.
- Vara tydligare. Att lägga konkreta förslag, med såväl skrivningar, textförslag och exempel ökar påtagligt möjligheterna till EU-påverkan.
- Ha större tyngd i och med Storbritanniens utträde ur EU och den tydliga makt-förskjutningen mot det tysk-franska samarbetet. Det blir allt viktigare att söka nya, fler och oväntade koalitioner. Tyngd skapas genom starka koalitioner.

Med avstamp i Sveriges ordförandeskap i EU 2023 har Svenskt Näringsliv identifierat fem proaktiva områden som Sverige bör driva med kraft. Samtliga fem syftar till att stärka EU:s konkurrenskraft:¹⁹

- **Förstärk och fördjupa den inre marknaden** (förbättra tjänstemarknaden, samt den fria rörligheten av arbetskraft, få till stånd en smidig process för standardisering, inför mer enhetliga marknadskontroller, med mera).
- **Ta ledarskapet för frihandel globalt** (vikten av en positiv handelsagenda som ökar möjligheter till internationell handel är stor för att balansera de allt fler defensiva verktyg som nu tas fram inom EU).
- **Främja en grön omställning** (se till att den gröna omställningen sker på ett kostnadseffektivt sätt som främjar entreprenörskap och innovationer. EU:s skärpta klimatmål måste kombineras med tillväxt, få till stånd en inre cirkulär ekonomi, säkra energiförsörjningen, med mera).
- **Accelerera digitaliseringen** (Sverige behöver tillsammans med andra EU-länder verka för att säkerställa möjligheten till dataflöden, e-handelsavtal, datadelning och AI-användning).
- **Främja företagens forsknings- och utvecklingsverksamhet** (ett effektivt forsknings- och innovationssystem är grunden till Europas långsiktigt hållbara konkurrenskraft).

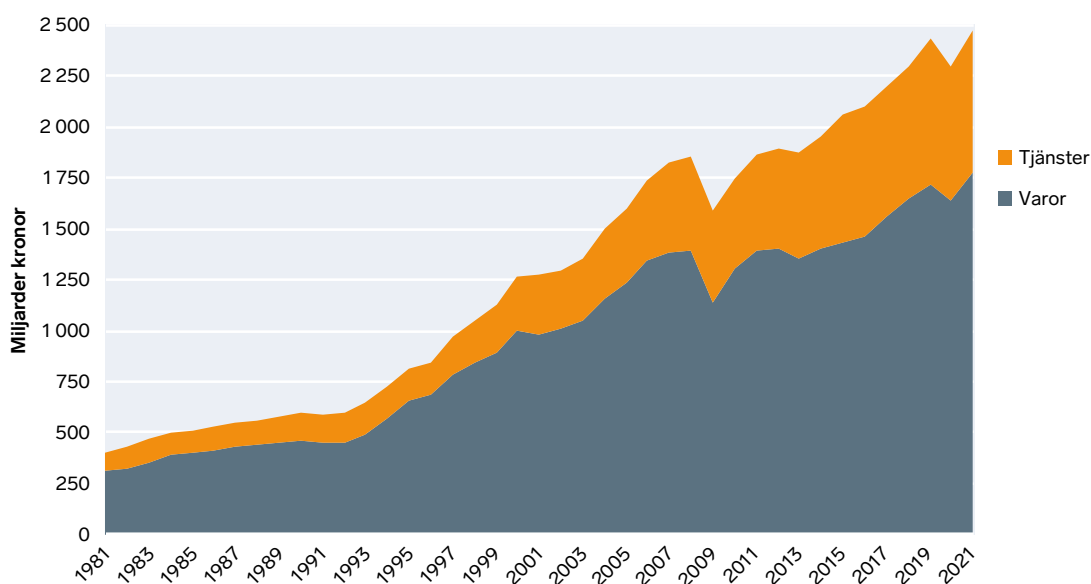
Som förstärkning till våra fem prioriteringar bör en kompass för ökad konkurrenskraft tas fram som huvudingrediens i en ny agenda för långsiktig tillväxt i EU.

¹⁹ Svenskt Näringsliv (2021), Prioriteringar för Sveriges ordförandeskap i EU 2023.

8. Säkra förutsättningarna för frihandeln

Handel med omvärlden är helt avgörande för välbudet i Sverige. Företagens export skapar inkomster, jobb och välfärd. Importen är lika viktig. Utan den skulle näringslivet inte vara konkurrenskraftigt och utbudet av konkurrenskraftigt prissatta och högkvalitativa varor och tjänster mycket mindre. Ungefär 1,3 miljoner arbetstillfällen i Sverige finns tack vare vår export.²⁰ I figur 11 syns utvecklingen av Sveriges totala export av både varor och tjänster. Trots tillfälliga hack i samband med finanskrisen och pandemin är trenden fortsatt växande i reala termer

Figur 11. Sveriges export av varor och tjänster (fasta priser)

Källa: SCB.

En öppen, global handel har gjort EU till den största aktören på den globala handelsarenan och en viktig region att göra affärer med och investera i. Avgörande var och förblir transparenta och förutsägbara regelverk som skapar goda handelsförutsättningar för företagen.

Efter år av pandemi och ett krig på vår kontinent är frihandeln på många sätt hotad. Dels för att den globala handeln möter praktiska hinder, men också för att det finns en överhängande risk att politiken tar en mer inåtvänd och protektionistisk vändning med ökad politisk styrning över värdekedjor och produktion. I Svenskt Näringslivs företagarpåpanel uppger för närvarande drygt åtta av tio importerande företag (84 procent) att de har problem i sina globala värdekedjor.²¹ Samtidigt vill företagen förbli globala: endast en tiondel önskar plocka hem delar av produktionen, medan drygt hälften i stället minskar sårbarheter genom ökad lagerhållning och diversifiering, enligt samma mätning.

²⁰ Flam, H. (2021), Den internationella handelns betydelse för Sverige, Svenskt Näringsliv.

²¹ https://www.svensktnaringsliv.se/english/business-survey-delivery-delays-are-hampering-imports_1186656.html.

Viss kapacitet och produktion av kritiska råvaror och komponenter kan behövas inom EU, och även inom Sverige. Men företagen måste få bestämma över sina egna värdekedjor och produktionsnätverk, och politiska beslut behöver grundas i kunskap om företagens behov. Fokus bör vara på att göra Sverige och EU mer attraktivt som alternativ för investeringar och utveckling av hållbara värdekedjor från råvara till färdig produkt. Målet är en stabil frihandel med möjligheter att utveckla framtidens lösningar. Vi vill:

- Driva en positiv handelsagenda där ökat marknadstillträde står i fokus. Handelspolitiken inom EU fokuserar idag till stor del på säkerhets- och hållbarhetsfrågor samt att hindra orättvis konkurrens. Detta har vi förståelse för, men det är minst lika viktigt att Sverige driver på EU för en positiv handelsagenda som ökar, inte minskar, företagens handelsmöjligheter. Frihandelsavtal med Mercosur, Australien, Nya Zeeland, Mexiko, Chile och så småningom förhoppningsvis även Indien och Indonesien måste drivas aktivt. Även andra möjligheter till ökad handel måste undersökas.
- Stärka handelsrelationen med USA. Tillsammans står EU och USA för cirka en tredjedel av världens BNP och för nästan en tredjedel av den globala handeln med varor och tjänster. USA är fortsatt en av de viktigaste handelsparterna för Sverige. Dialogen inom det nyligen skapade Trade and Technology Council bör prioriteras och mynna ut i konkreta lösningar som underlättar för handeln. Den långsiktiga visionen bör vara att EU och USA återupptar förhandlingarna om ett frihandelsavtal som ytterligare stärker våra band.
- Förbättra relationerna med Kina. Den kinesiska marknaden representerar stora möjligheter för svenska företags handel och investeringar. Samtidigt finns det brister i marknadstillträdet och Kinas statsledda ekonomiska system skapar ofta en obalans där inhemska företag premieras över utländska. En förbättrad relation som värnar företagens fortsatta handel och investeringar, och samtidigt kan bidra till att Kinas agerande håller sig inom internationellt erkända regler och normer är av stor vikt.
- Driva reform av Världshandelsorganisationen WTO. De gemensamma reglerna inom WTO har inneburit enorma fördelar för världshandeln. För företagen är avtal förhandlade inom WTO en stor vinst – samma regler gäller då i samtliga länder. Organisationen måste dock moderniseras för att fungera bättre i framtiden. Sverige bör via EU fortsätta leda reformeringen av WTO och för att nya, ambitiösa handelsregler förhandlas fram inom för svenska företag viktiga områden som e-handel, handel och klimat och industrisubventioner. Nya former för ett närmare etablerat samarbete mellan WTO:s medlemmar och näringslivet måste också hittas.

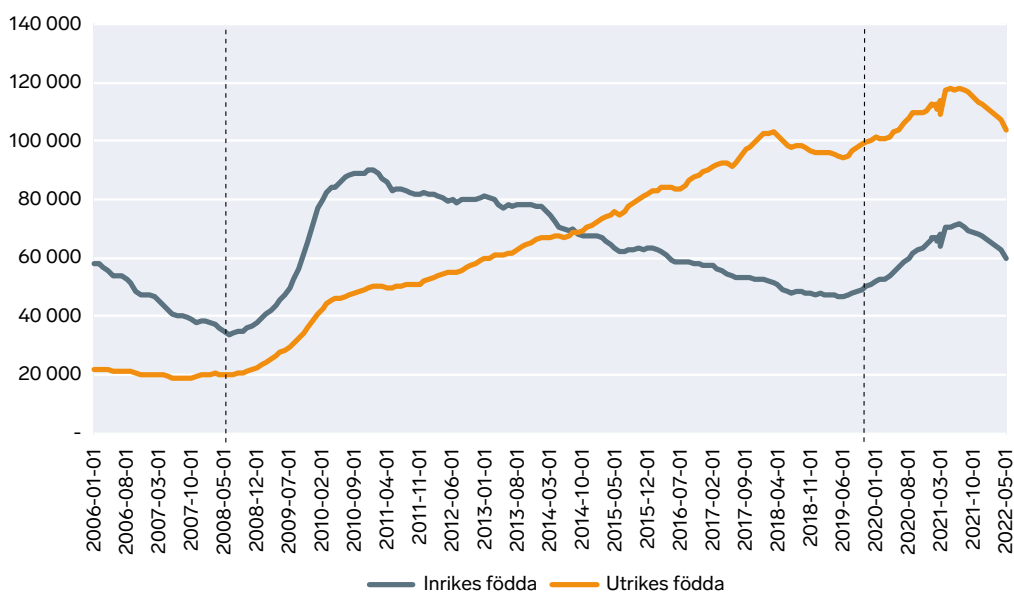
9. Skatte- och ersättningssystem för fler jobb och mer investeringar

De ekonomiska drivkrafterna för arbete är av avgörande betydelse för möjligheterna att skapa ett ökat välbefinnande; ju mer individen tjänar på att jobba, desto fler vill jobba. Det innebär att skillnaden mellan att försörja sig på bidrag jämfört med att jobba bör vara tillräckligt stor. Arbetslösheten i Sverige ligger nu bland de högsta i Europa.

Flera skadliga förändringar som har beslutats nyligen riskerar att skada arbetslinjen. När garantipensionen höjs i enlighet med riksdagens beslut blir det mindre lönsamt att arbeta och det så kallade respektavståndet krymper. Trygghetspensionen riskerar innebära att människor lämnar arbetsmarknaden i förtid – trots att arbetsförmåga finns.

I ljuset av den demografiska utvecklingen och det faktum att alltför många inte är självförsörjande kommer en snabbare etablering på arbetsmarknaden och en högre sysselsättning att vara helt nödvändig för att finansiera framtidens välfärd, men också för att lyckas med integrationen. För att lyckas med integrationen är det avgörande att fler utrikes födda försörjer sig själva. Här finns i dag omfattande problem. I figur 12 ser vi utvecklingen för långtidsarbetslösheten och hur antalet långtidsarbetslösa som är utrikes födda nu kraftigt överstiger antalet inrikes födda.

Figur 12. Antal långtidsarbetslösa, utrikes och inrikes födda

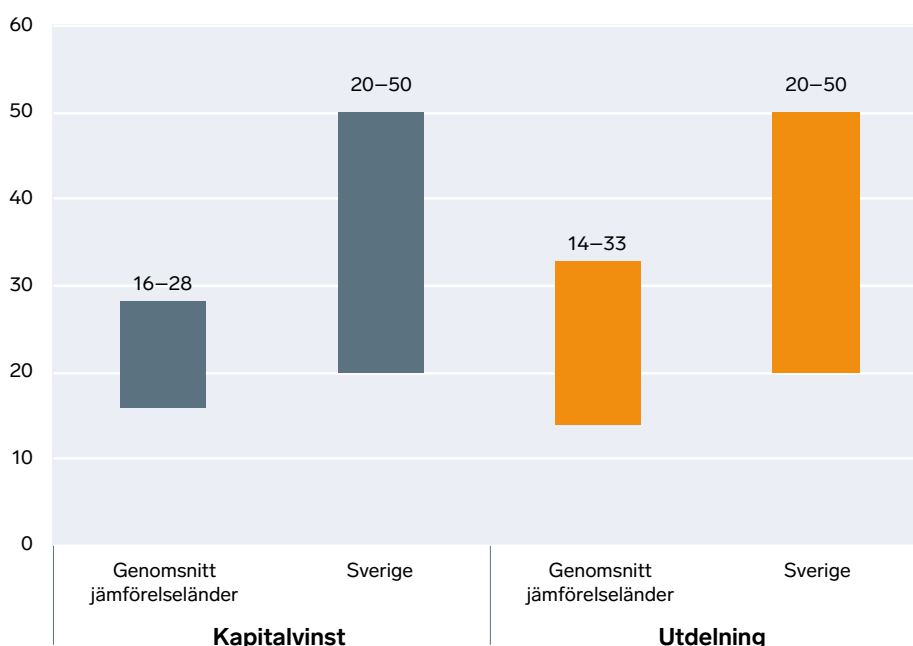
Källa: Arbetsförmedlingen.

Anm: De streckade linjerna visar finanskrisens respektive pandemiutbrottets start.

De svenska skatte- och ersättningssystemen behöver ständigt utvecklas för att möta nya utmaningar på arbetsmarknaden och förändringar i vår omvärld. De mest skadliga skatterna behöver åtgärdas först. Politiken behöver fokusera på konkret innehåll och sakskalet för reformer som främjar jobb och internationell konkurrenskraft. Hellre många reformer, snarare än en enda stor reform.

För att skapa nya arbetstillfällen och höja vår produktivitet behövs också investeringar. Företagen i Sverige behöver möta ett investeringsklimat i världsklass. Det går inte att vila på gamla lagrar och gamla skattereformer, utan det behövs en uppdaterad bild av vad som behövs och hur vi ligger till internationellt. Som ett led i detta fick Deloitte i uppdrag av Svenskt Näringsliv att kartlägga kapitalinkomstskatten i 15 OECD-länder. Den sammantagna bilden är att den svenska kapitalinkomstbeskattningen är hög internationellt sett, vilket framgår av figur 13.

Figur 13. Skatteintervall för kapitalvinster samt utdelningar. Genomsnitt för kartlagda länder sam Sverige år 2021, procent

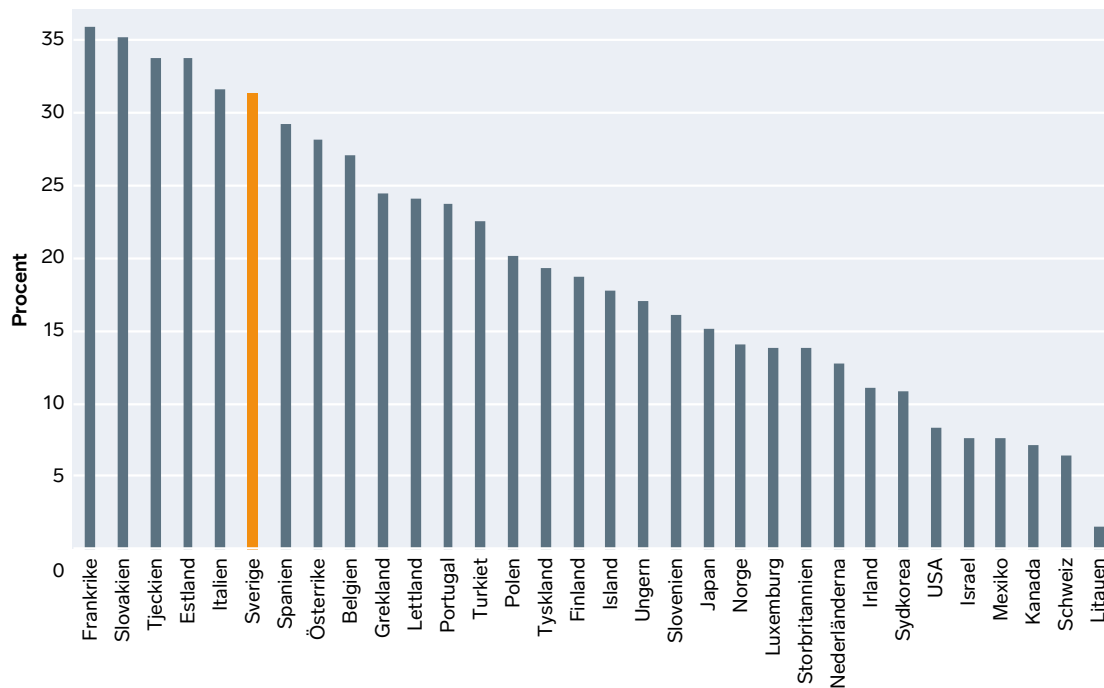

Källa: Deloitte och Svenskt Näringsliv (2022), Skatten på Investeringar.

I Sverige beskattas kapitalvinster och utdelningar i ett intervall mellan 20 och 50 procent. Detta breda intervall definieras i båda ändar av skattesatser som kan bli aktuella för aktiva delägare i fåmansbolag (enligt de så kallade 3:12-reglerna). Mellan dessa ytterpunkter ligger Sveriges generella skattesats, som gäller för noterade innehav, på 30 procent. Motsvarande skattenivåer i andra länder ligger i genomsnitt på 16–28 procent för kapitalvinster och 14–33 procent för utdelningsinkomster. Tvärtemot den bild som ofta finns i den inhemska debatten, så är vår kapitalbeskattning alltså inte längre konkurrenskraftig utan är ett tydligt exempel på reformområden som skattepolitiken behöver ta tag i. Det finns en lång rad andra liknande områden.

En annan sida av myntet är att företag har höga kostnader för sina anställda. Av figur 14 framgår att Sverige har internationellt sett höga arbetsgivaravgifter.

Figur 14. Arbetsgivares sociala avgifter i 32 OECD-länder

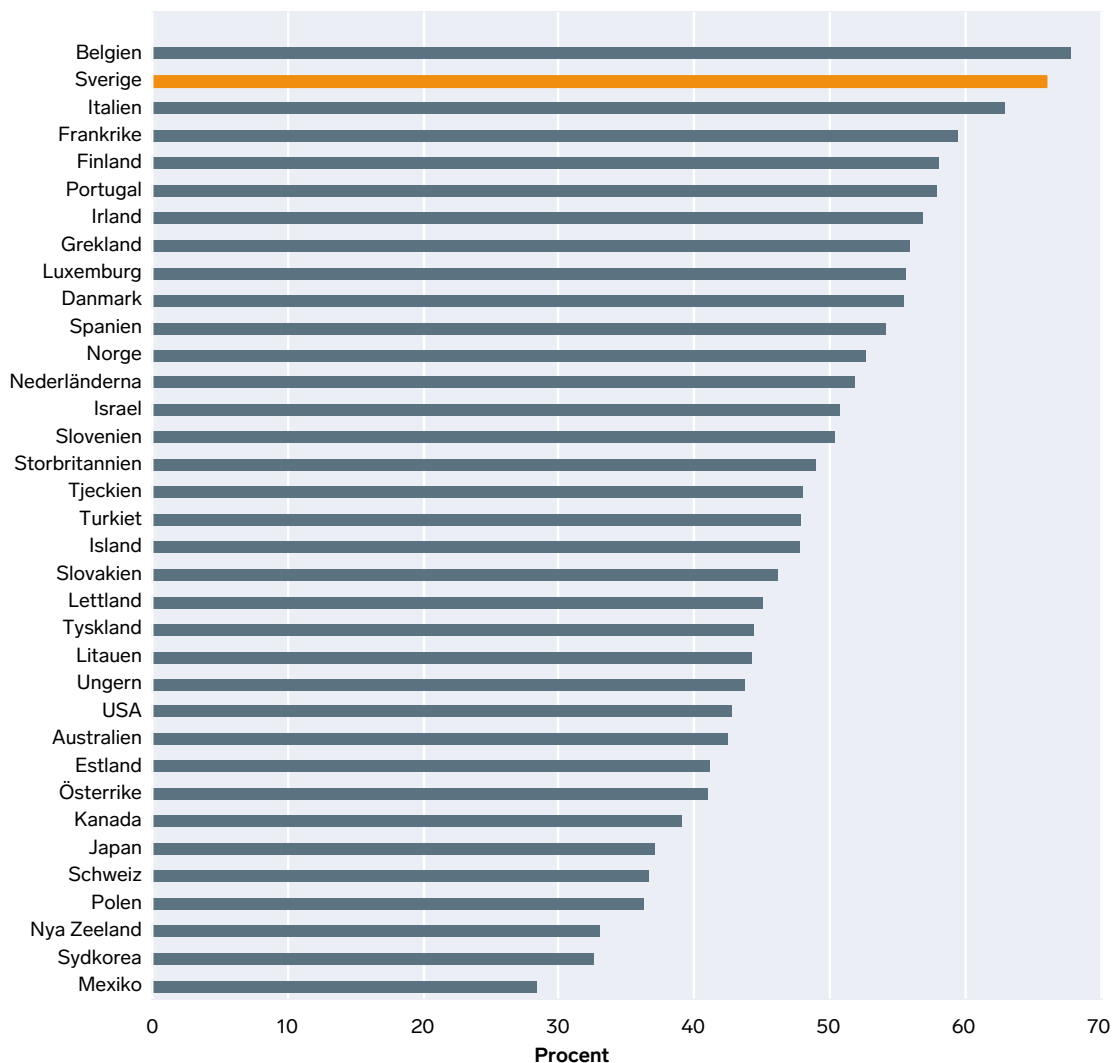
Källa: Daunfeldt och Gidehag (2021), Sysselsättningseffekter av sänkt arbetsgivaravgifter: en forskningsöversikt, Handelns Forskningsinstitut.

Anm: För USA avses den federala skattesatsen.

Av jämförelsen framgår det att endast är fem andra OECD-länder som har en arbetsgivaravgift som i normalfallet överskrider den svenska (Frankrike, Slovakien, Tjeckien, Estland och Italien).

Även inkomstskattesidan av arbetsbeskattningen är problematisk, vilket framgår av figur 15. Till exempel tillämpar Sverige efter Belgien den högsta marginals-katten av samtliga OECD-länder.²²

Figur 15. Marginalskatt inklusive arbetsgivaravgift i OECD-länder

Källa: OECD Taxing Wages.

²² Marginalskatt i Sverige och internationellt – Ekonomifakta.

En lång rad områden behöver reformeras för att få fler i arbete och öka investeringarna:

- De olika ersättningssystemen behöver utformas för att i högre grad stärka drivkrafterna att arbeta och underlätta inträde på arbetsmarknaden. Arbete behöver alltid vara mer lönsamt än försörjning via bidrag och ersättningar. De samverkande effekterna mellan skatter och olika ersättningar måste gynna arbete framför passivitet och stödmottagande. För att åstadkomma det bör bland annat jobbskatteavdraget förstärkas, nivån på a-kassan återställas, föräldraledighet knyts hårdare till föräldrapenninguttag och möjlighet att pausa tjänstepensionsuttag i samband med arbete införas.
- Ersättningar bör i allt större utsträckning kombineras med krav på aktivitet. Alltför långa perioder utan arbete eller praktik minskar sannolikheten att komma in på den reguljära arbetsmarknaden vilket minskar utbudet av arbetskraft. Krav på motprestation bör stärkas i socialtjänstlagen, den bortre tidgränsen i sjukförsäkringen bör återinföras och rehabkedjan i sjukförsäkringen återupprättas.
- Svenska företag har bland EU:s högsta arbetskraftskostnader vilket delvis beror på de svenska arbetsgivaravgifternas nivå samt är en följd av hur lönebildningen fungerar. Kombinationen av höga ingångslöner, få jobb som inte kräver någon utbildning samt hög arbetsgivaravgift gör att stora grupper har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. I längden blir höga arbetskraftskostnader svåra att bära när konkurrensen blir internationell på allt fler områden och det riskerar att medföra att jobb förloras eller flyttar utomlands. Skatteandelen i arbetsgivaravgiften (och då särskilt den allmänna löneavgiften) har vuxit under lång tid och behöver börja minska kommande mandatperiod. På lång sikt behöver arbetsgivaravgifterna komma ner på en internationellt konkurrenskraftig nivå. Kunskapen om hela arbetskraftskostnaden, inklusive arbetsgivaravgiften, behöver öka. Här behöver politiken ta ett helhetsperspektiv. Selektiva åtgärder, till exempel för unga som införts under pandemin, har visat sig vara effektiva och bör förlängas. Etableringsjobben bör införas i enlighet med parternas överenskommelse.
- Regelverket kring bolagsskatten, ägarbeskattningens storlek och utformning samt marginalskatternas nivå är samtliga exempel på områden av central betydelse för den svenska konkurrenskraften. På alla dessa punkter krävs reformer som stärker Sveriges internationella ställning.²³ Därutöver finns förbättringar att göra inom många andra skatteområden såsom moms, punktskatter, administrativt krångel och rättssäkerhet.

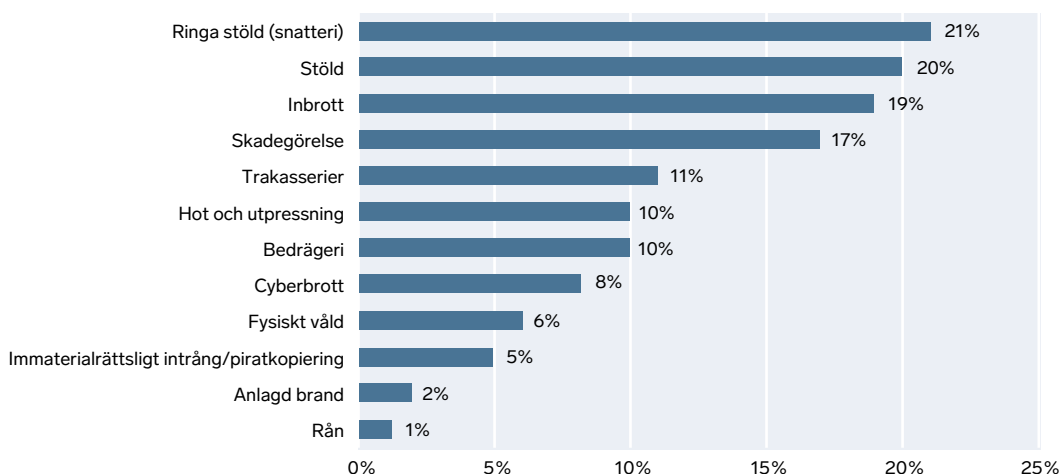
²³ För reformer kring ägarbeskattningen, se Svenskt Näringsliv (2021), "Förbättra entreprenörsskatten" samt Svenskt Näringsliv (2022), "Skatten på investeringar". Gällande behoven av att stärka konkurrenskraften inom bolagsbeskattningen, se Svenskt Näringsliv (2020), "Koncernbeskattning och ränteavdrag". För marginalskatteproblematiken, se t.ex. Svenskt Näringsliv (2017), "Talangjakten och marginalskatten". Det är också angeläget med förbättringar i regelverket gällande FoU-avdraget, se Svenskt Näringsliv (2022), "Excellens eller korpulens", s. 5 och 15.

10. Minska företagens utsatthet för brottslighet och otrygghet

Både i undersökningar riktade till allmänheten och till företagare blir lag och ordning en allt viktigare fråga. I SOM-undersökningen som släpptes 2021 uppgav 34 procent att lag och ordning är en av deras viktigaste frågor, mer än en fördubbling sedan 2018. Organiserad brottslighet är också det samhällsproblem som svenskar var mest oroliga för, med 60 procent mycket oroliga.

I Svenskt Näringslivs lokala företagsklimatundersökning är åtgärder för att minska brottsligheten och öka tryggheten ett av de policyområden som har fått absolut starkast stöd av företagen de senaste tre åren. Svenskt Näringslivs undersökningar visar att 54 procent av företagen har varit utsatta för brott det senaste året, och de vanligaste brotten som man utsätts för är stöld, inbrott och skadegörelse, se figur 16.

Figur 16. Andel företag som utsatts för respektive brottstyp under det senaste året

Källa: Svenskt Näringslivs företagsklimatundersökning.

Dessa brott prioriteras många gånger ned av polis och andra myndigheter, till stor del beroende på de närmast obefintliga straffrättsliga påföljder som den typen av brottslighet ger. Sammantaget får dock mängdbrott mot företag långt mer allvarliga konsekvenser än vad varje enskilt brott ger intryck av.

Svenska företag inom vissa branscher får allt svårare att behålla och rekrytera personal på grund av den ökade otryggheten. Verksamheter läggs ned eller omstruktureras och planerade investeringar stoppas när företagen inte garanteras en trygg och säker miljö. Utmaningarna är extra stora i utsatta områden, där behovet av livskraftiga företag är som störst. Men problemen begränsas inte bara till dessa områden. Behovet av att skapa trygga och säkra områden för företagande är stort över hela landet.

Svenskt Näringsliv vill säkerställa att kampen mot den massbrottslighet som drabbar företagen prioriteras, och vi vill vara en synlig röst för företagens intresse. God trygghet har varit en konkurrensfördel vi har tagit för given i Sverige, men nu riskerar den fördelen att gå förlorad. Ska vi upprätthålla vår konkurrenskraft, och fortsätta att attrahera internationell arbetskraft och behålla talang i landet måste den svenska staten ta tag i brotten mot företagen.

En förutsättning för nödvändiga resursprioriteringar är att myndigheter faktiskt börjar mäta företagens brottsutsatthet och brottens kostnader, så att brottsutsattheten och kostnaderna kan sättas i relation till resurserna polisen avsätter till att förhindra brott riktade mot just företag.

För en korrekt prioritering krävs att brottens långsiktiga konsekvenser tas i beaktande. Därefter behöver påföljderna för brott mot företag ses över samtidigt som myndigheterna ges ett tydligare uppdrag att bekämpa samhällseroderande brottslighet. Företagens utsatthet för brott och dess kostnader behöver mätas bättre. Våra konkreta förslag är:

- Ge BRÅ ett uppdrag att mäta företagens utsatthet för brott och dess kostnader.
- Inför effektivare påföljder för att förebygga mängdbrott.
- Inför nya brottskoder eller alternativ lösning för att synliggöra när just företag är drabbade av brott i brottsstatistiken.
- Säkerställ att polisens brottsförebyggande och brottsbekämpande arbete inkluderar ett fokus på de brott som drabbar just företag, med förståelse för de sekundära kostnader som brottslighet mot företag medför.
- Säkerställ att uppdraget och resurserna till det nya nationella cybersäkerhetscentret och polisen innebär att de kan stötta näringslivet i arbetet att skydda sig mot och att bekämpa cyberbrott.
- Förutsättningarna för informationsdelning mellan Polisen och företag måste förbättras. Det måste också bli enklare för företag att anmäla brott och att kommunicera med Polisen digitalt.

11. Framtidssäkra transportinfrastrukturen

Näringslivet är beroende av en väl fungerande transportinfrastruktur och effektiva hållbara inrikes och internationella transporter av personer och gods till ett konkurrenskraftigt pris. Människor måste på ett effektivt sätt kunna transportera sig till och från såväl arbete som nöjen, fritidsaktiviteter och turism.

Om svenska företag ska kunna växa och anställa behöver de en kontinuerligt förbättrad tillgänglighet till marknader och kompetens. Sveriges transportinfrastruktur skapar i dag tillgänglighet med alla fyra trafikslag – väg, järnväg, sjöfart och luftfart, men infrastrukturen har på olika sätt, under flera decennier, eftersatts.

Gamla synder medför att dagens transportsystem är slitet, har otillräcklig kapacitet och är känsligt för störningar. Det medför kostnader för näringslivet som på sikt kan försämra konkurrenskraften, det vill säga förmågan och viljan att investera, växa och anställa. Idag tar det även alltför lång tid att färdigställa nya infrastrukturprojekt, inte minst på grund av långa ledtider för miljötillstånd, godkännandeprocesser och finansiering. Sammantaget äventyrar i sin tur situationen hela samhällets välbefinnande.

Transportsystemet lider av ett eftersatt underhåll. Det handlar om uteblivna investeringar som medför att transportinfrastrukturen i allt större utsträckning förlorar sin ursprungliga funktion. Trafikverket uppskattar storleken på det eftersatta underhållet till cirka 70 miljarder kronor, fördelat på 24 miljarder på väg och 46 på järnväg. Beräkningen utgår från Trafikverkets uppskattning av byggkostnaden för att återställa transportinfrastrukturen till en acceptabel nivå. Den nu beslutade nationella planen för transportinfrastruktur 2022–2033 prioriterar ned underhåll av befintlig infrastruktur. Under de kommande tolv åren kommer därför underhållsskulden att närmast fördubblas till cirka 137 miljarder kronor, se tabell 2.²⁴

Tabell 2. Påbyggnad av det eftersatta underhållet kommande planperiod 2022–2033 (2021 års priser).

	Väg	Järnväg	Totalt
Ingående eftersatt underhåll (mdr kr)	24,5	45,8	70,2
Trafikverkets behov för att upprätthålla nuvarande funktionalitet enligt inriktningsplaneringen (mdr kr)	212,8	179,8	392,6
Regeringens tilldelade medel (mdr kr)	162,5	163,7	326,2
Tillkommande eftersatt underhåll (mdr kr)	50,3	16,1	66,4
Eftersatt underhåll vid slutet av planperioden (mdr kr)	74,8	61,9	136,7
Ökning (procent)	206	35	95

Källa: Svenskt Näringsliv (2022), Regeringens fördubbling av det eftersatta underhållet.

²⁴ Nyström, J. (2022), Regeringens fördubbling av det eftersatta underhållet, Svenskt Näringsliv.

Under nästa mandatperiod behöver denna negativa trend brytas genom ekonomiska tillskott samtidigt som arbetet intensifieras med att på andra sätt framtidssäkra transportinfrastrukturen. Följande behövs:

- Trafikverket bör upprätta en långsiktig och finansierad underhållsplan för väg och järnväg. Intensifiera arbetet med att öka kunskapen om tillståndet i anläggningen och ge en tydlig signal att kontrakt för järnvägsunderhåll fortsatt ska upphandlas i konkurrens.
- Återta hela det eftersatta underhållet. Målet ska vara att under 2020-talet återta hela det eftersatta underhållet på väg och järnväg. Nationell plan behöver revideras för att återställa transportinfrastrukturens funktion och nästa regering bör direkt avsätta ytterligare medel till underhåll.
- Sverige bör i högre grad nyttja möjligheten till alternativ finansiering av infrastruktur.²⁵

12. Accelerera digitaliseringen

Reformer som underlättar för såväl företag som offentlig sektor att ta nya steg i användningen av data och artificiell intelligens (AI) är nödvändiga för att företag inom EU ska stå sig i den internationella konkurrensen. En ökad digitalisering, användning av uppkopplade produkter (IoT) och AI-teknik kan bara ske om överföringskapaciteten i de digitala näten är tillräckligt stor. Därför behöver Sverige och EU en påskyndad och fokuserad satsning på digital infrastruktur. Näringslivet är drivande i utvecklingen, men regeringen behöver driva på för att lagar och regelverk i högre grad stödjer dataanvändning för att frigöra potentialen i den tekniska utvecklingen. Följande behövs:

- Ett teknikneutralt och principbaserat regelverk som främjar dataanvändning och AI-tillämpningar är grunden för konkurrenskraft och fortsatt digitalisering. Tillgång till data behöver stärkas genom att underlätta datalagring och databearbetning i system som gör det lätt att dela data och utvinna värde av datatillgången.
- EU-initiativen om gemensamma dataområden för frivillig delning och delning av offentliga data är viktiga initiativ.
- Regler om tvingande datadelning i dataakten riskerar däremot att överbelasta företagen i sektorer där inga problem har identifierats och där väl fungerande avtalsarrangemang redan finns. Konkreta luckor som har identifierats inom specifika sektorer skulle kunna hanteras bättre med separata initiativ som redan håller på att utarbetas. För att undvika att undergräva företagens och det europeiska näringslivets konkurrenskraft bör datadelningskrav begränsas till situationer och sektorer där sådana uppgifter verkligen är oundgängliga. EU-kommissionen konstaterar själv att olika nivåer av digitalisering och mognad när det gäller

²⁵ Svenskt Näringsliv (2022), Förutsättningar för alternativ finansiering av infrastruktur.

B2B-datadelning innebär olika behov i varje sektor. En övergripande regleringspolitisk åtgärd skulle därför kunna medföra onödiga administrativa bördor och regelefterlevnadsbördor för vissa branscher och begränsa produktiviteten.²⁶

- Harmoniserade regelverk inom EU är mycket angelägna, inte minst för dataskydd och kunskapsbaserade tillgångar. Nästa översyn av GDPR är 2024 och Sverige bör som ordförandeland därför ta initiativ till förbättringar gällande regelharmonisering, dataöverföringar till tredje land, införande av experimentklausuler samt rätt att behandla personuppgifter då det kan förhindra grov brottslighet.
- EU måste godta dataöverföringar till och från länder med acceptabla skyddssystem genom antagande av fler adekvansbeslut, införa lättillgängliga överföringsmekanismer, kartlägga integritetsskyddsnivån i länder dit företagen exporterar för att möjliggöra och säkerställa internationella dataflöden. Digitala handelshinder såsom datalokaliseringskrav bör undanröjas genom handelsavtal.
- Sverige behöver satsa på fortsatt utbyggnad av snabba och säkra elektroniska kommunikationsnät med hög överföringskapacitet i hela landet, inte minst genom att tidigt säkerställa spektrum för nuvarande och kommande generationers trådlösa teknik.

²⁶ European Commission (2022), Study to support an Impact Assessment on enhancing the use of data in Europe, p. 271.

Slutsatser – våra tre viktigaste budskap

I den här rapporten har vi gått igenom de 12 prioriterade reformområden som Svenskt Näringsliv ser under den kommande mandatperioden. Ett stort antal konkreta förslag har sammanställts och hänvisningar till ytterligare detaljer finns i andra publikationer som vi har lagt fram på senare tid. Sverige behöver hitta tillbaka till ett långsiktigt ansvarstagande i stället för kvartalspolitik. Det kommande reformarbetet behöver bygga på insikten att företagen är nyckeln för ett lyckat förändringsarbete. Våra tre viktigaste budskap är:

1. Låt företagen leda omställningen till ett hållbart samhälle

Företag i Sverige visar vägen till ett hållbart och klimatneutralt samhälle. Den omställning som påbörjats måste accelerera och för det ska vara möjligt behövs ett antal reformer.

- Leveranssäker och konkurrenskraftig elförsörjning i hela landet.
- Halvera handläggningstiden och företagens kostnader för miljötillstånd.
- Främja den konstruktiva kraft som näringslivet bidrar med i klimatomställningen genom effektiva åtgärder.

2. Säkra infrastrukturen – både den fysiska och digitala

Den svenska transportinfrastrukturen är eftersatt och behöver såväl underhållas som utvecklas. Den legala digitala infrastrukturen behöver också utvecklas för att potentialen med digitaliseringen ska kunna tas tillvara.

- Framtidssäkra transportinfrastrukturen.
- Accelerera digitaliseringen.

3. Reformer för fler i arbete och mer investeringar

Investeringarna i Sverige är för låga. Samtidigt är kostnaderna att anställa för höga och arbetslösheten hög. Inom skatte- och ersättningssystemen behöver politiken fokusera på reformer som främjar jobb och internationell konkurrenskraft.

- Näringslivets kompetensförsörjning behöver säkras genom att kvaliteten höjs i hela utbildningskedjan.
- De olika ersättningssystemen behöver utformas för att i högre grad stärka arbetslinjen och underlätta inträde på arbetsmarknaden. Arbete behöver alltid var mer lönsamt än försörjning via ersättningar.
- Skatteandelen i arbetsgivaravgiften (och då särskilt den allmänna löneavgiften) har vuxit under lång tid och behöver börja minska under kommande mandatperiod.
- Regelverket kring bolagsskatten, ägarbeskattningens storlek och utformning samt marginalskattegraden behöver justeras så att konkurrenskraften stärks.

www.svensktnaringsliv.se

Storgatan 19, 114 82 Stockholm

Telefon 08-553 430 00

Tryck: Arkitektkopia AB, Bromma, 2022